

Pintér Lajos

Négy bagatell

1.

Sok jeles esemény kötődik Kecskeméthez, de amit most felidézek, nem épp dicső eseménye a városnak.

Rákosi Mátyás ugyanis 1948-ban, 48. augusztus 20-án Kecskeméten mondta el híres, inkább hírhedt beszédét, melyben bejelentette lényegét tekintve a pártegyesítést. És az sem szolgálhatott a nagyszámú hallgatóság öröme, akik feltehetően a város és környéke parasztjai közül kerültek ki, hogy Rákosi itt lebegtette meg a tévesztés lehetőségét.

Bérci Laci bácsitól hallottam erről a nagygyűlésről először.

Bérci László Baján élő fotóművész volt, és a népi írók legjobb portréfotósa, az 1943-as szárszói írótalálkozó legendás fényképésze. Németh Lászlót, Sinkát, Szabó Dezsőt és sokakat az ő mára klasszikussá vált portréiról ismerjük.

Pályakezdő szerkesztő voltam a *Forrásban* a 70-es években, és munkám a Petőfi Irodalmi Múzeum fotótárába vezetett, Sinka Istvánról kerestem fotókat. A fotótáros udvariasan figyelmeztetett, hogy ha már Kecskemétről eljöttem Budapestre, miért nem inkább Bajára mentem el: ott él a népi írók legnagyobb fotósa, akinél teljesebb gyűjteményt találnék, mint az irodalmi múzeumban.

Így kerültem el később Bajára Bérci Laci bácsihoz, és így kerültem vele baráti ismeretségbe.

A korabeli hírlapokban biztosan megtalálható Rákosi kecskeméti beszédének szövege, de az a mozzanat, amit Bérci Laci bácsi nekem elmesélt, biztosan nincs benne az újságokban.

Egyszer Laci bácsi azzal állt elő, hogy ő is ott volt ám a tömegben Rákosi ominózus beszéde alatt. Rákosi azzal kezdte, hogy dübörgő hangon szónokolta: innen üzenem Veres Péternek... erre a hallgatósága elkezdte skandálni: éljen Péter bácsi, éljen Péter bácsi, és skandálta szüntelenül. Rákosi Mátyás, mert ravaszságban utolérhetetlen volt, észrevette, hogy ilyen légkörben nem folytathatja fenyegetőzéssel mondatát, hát ekképp kanyarította: innen üzenem Veres Péternek, hogy üdvözlöttem.

Szerencsére nem azt mondta, hogy ölelem. Mert tudjuk, halálos volt az ölelése.

2.

A következő történet valamikor 1972–73 táján esett meg. Pesti egyetemista voltam és fiatal költő, akinek versei már vezető lapokban az idő tájt is megjelentek. A *Kortársban*, *Új Írásban* például. Mind a két szerkesztőségbe be is jártam, a Kortársnál régi magyar irodalom-tanárom, Kovács Sándor Iván volt a főszerkesztő, a versrovat vezetője pedig a kitűnő költő, Takács Imre. Milyen kár, hogy Imre neve is ily gyorsan feledésbe merül, teszem hozzá.

Az *Új Írás*nál pedig a kortárs klasszikus nagy költő, *A tékozló ország* költője, Juhász Ferenc volt a főszerkesztő és Módos Péter a versrovat vezetője. Módos Péterről azért is illik megemlékezni, mert Ilia Mihály után vagy Ilia Mihály mellett ő volt az, aki elsőül elismerte pályakezdői tehetségemet. És ezt egy 17–18 éves fiatalember bizony egy életre megjegyzi.

Politikailag nem voltak felhőtlen évek ezek, mert repedések kezdtek keletkezni a kádári konszolidáció falán. Ha máskor nem, ez március 15-én megmutatkozott. 1972-ben is, 73-ban is nagy diáktüntetések voltak Pesten, rendőri gumibotzással, igazoltatásokkal és egynehány egyetemista egyetemről való kizárásával.

Március 15. Ezer a gumibot. Írta ezekről az időkről Kiss Bence, és ekkor írtam én is a *Március, ütlegek ünnepe* című, azóta sem megjelent versemet.

Március 15. munkanap volt, nem volt nemzeti ünnep, tilos volt bármiféle gyülekezés, és tilos volt a nemzeti jelképek, kokárda, nemzeti zászló kitűzése. A fiatalok ezt nehezen tűrték, és a tiltás ellenére benépesült a Batthyány tér, a Március 15-e tér, a Nemzeti Múzeum, az Erzsébet híd környéke.

A szocializmust építő Magyarországon ijesztő volt ez a fiatalos hömpölygés.

Ezekben az években március elején bent jártam az *Új Írás* szerkesztőségében, és a szerkesztőségi előszobában a titkárnő már azzal fogadott, hogy Juhász Ferenc föltétlen szeretne velem beszélni.

Juhász Ferenc szeretett bennünket, pályakezdő fiatalokat. *Fiatalok a jövőnek* címmel még rovatot is indított számunkra. Ott publikált Baka Pista, Nagy Gazsi, Szöllősi Zoli, Bari, ott publikáltam én is.

Bementem tehát Juhász Ferenc főszerkesztői szobájába. Juhász a néhány köszöntő és formális mondat után közelebb hajolt hozzám, és baráti intéssel ezt mondta: És aztán ne hogy csináljatok valami meggondolatlanságot március 15-én.

Vágni lehetett a csöndet, és ebben a csöndben még hozzátette: Mert bejönnek az oroszok. És azt is hozzátette: Aczél mondta.

Megdöbbsentem, és ma is megdöbbsenten gondolok erre a jelenetre. Logikailag nem értem, hogy bejönnek az oroszok. Hiszen már bent voltak.

3.

Ez már később, a 80-as évek elején történhetett, de még 89, a rendszerváltás előtt. Onnan tudom, hogy a rendszerváltás előtt, mert még megvolt az MSZMP, állt a megyei pártszékház, és a pártszékházban ott dolgozott első titkárként Romány Pál.

A pártbizottság épülete mellett a megyei tanács felmagasodó 14 emeletes épülete, melynek 14. emeletén voltak az idő tájt a *Forrás* irodái.

Egyik nap déltájban kiléptem a *Forrás* kapuján, hát éppen Polyák Ferivel futottam össze.

Polyák Feri igazán jó barát volt, az írók nagy tisztelője, de az írók is tisztelték őt. Weöres Sándor például versbe foglalta fafaragói nagyságát.

Polyák Feri egy Kecskemét közeli, matkópusztai tanyán élt, onnan járt be a városba. Arról volt híres, arról volt jellegzetes fafaragó, hogy baltával, durva, nagy csapásokkal mintázta szobrait. Ezek a szobrok paraszt-Krisztusok voltak, és azok a kétkezi emberek, akik Ferit életében is körülvették.

Találkozom tehát Polyák Ferivel a *Forrás* kijárata előtt, Feri se nem köszön, se nem fogadja a köszönésemet, hanem a dolgok közepébe vágva azt mondja: – Belevágtam volna a kést, bele biz én!

Mondtam neki, Ferikém, nyugodjál meg, mondd el, mi a probléma, de ő csak hajtogatta: Belevágtam volna a kést, bele biz én!

Közelben volt a Bajor söröző, azóta azt is lebontották. Mondtam Ferinek, gyere már, igyunk meg a Bajorban egy korsó sört, és majd közben megnyugszol.

Leültünk a sörözőben, és szép lassan megvilágosodott előttem, hogy Ferinek mi is a problémája.

Elmondta, hogy faragott Fidel Castro jelenlétében a világifjúsági találkozón Kubában, faragott a Vatikánban a pápa előtt, faragott május 1-jén Pesten, a Felvonulási téren, de nem volt sehol semmi gondja. Most aztán Moszkvába vezérelte a sorsa, a Vörös téren faragott kis baltájával a legnagyobb nyilvánosság előtt, az elmondottakból is látszik, hogy vállalta ő ezeket a nyilvános fellépéseket, paraszti performanszokat, nem csak alkotóműhelyében, elvonultan dolgozott.

Faragok tehát Moszkvában, a Vörös téren, mondja, és odajön hozzám egy tévériporter kis interjút készíteni. Leteszem bal felől a kisbaltámat, jobbról a riporter-nő, válaszolok neki pár gyors kérdésére. Nyúlnék balra a kisbaltámért, hát közben nem ellopták! Azt a baltámat, amellyel végigfaragtam a világot Havannától a Vatikánon át Budapestig. A moszkvai Vörös téren meg ellopják a kisbaltámat!

Hirtelen megértettem a helyzetet, és átvettem Feritől a szót. Persze, te mindenkinek meséled azóta a történetet, amerre csak jársz, mindenfelé hírsztelek, hogy ellopták a kisbaltádat.

Igen, igen, csap rá szavaimra Ferkó, akinek csak lehet, elmesélem. Most aztán hívatott Romány Pál, a megyei pártbizottság első titkára.

(Itt jegyzem meg, hogy Romány Pál a pártmunkások között úriember volt, művelt és kedves, a művészek irányában kitüntető érdeklődést is mutatott, mondhatnánk mai szóhasználattal: reformkommunista volt. Persze, ezt lehet, hogy Polyák Feri nem tudta, vagy épp nem akarta tudni.)

Romány azt mondta nekem, vesz annyi kisbaltát, amennyit csak akarok, csak hagyjam már ezt a történetet, ne meséljem széltében-hosszában.

És ezzel történetünk végére is értünk, de Feri ekkor még visszatért kiinduló mondatára: Romány elvtárs nagyon kedves volt hozzám, nagyon udvariasan beszélt, de én fölkészültem rá, hogyha szidja az anyámat, belevágom a kést, bele biz én!

Polyák Feri már nem él. Kisbicskája becsukván. Baltája holdfényként villan az égen.

4.

1979-ben született Lajos fiam, 1981-ben András. Tehát még mindketten a rendszerváltás előtt. Még láttak orosz tankokat gyakorlatozni menni, előttünk a Nyíri úton, a hetényegyházi erdőbe, láttak orosz katonatisztekét Kecskemét főterén, és a nyíri erdőbe masírozó ázsiai arcú kiskatonákat.

Jártak később a Molnár Erik-iskolába, amelyik azóta már Arany János nevét viseli.

Nem tudom, melyik fiam nyelvi leleménye volt, hogy félrehallása során többször is így emlegette, beszélni még alig tudván, megyénket: Bécs-Kiskun megye.

Nekem nagyon tetszett ez a félrehallás, nyelvbotlás, büszke voltam a fiamra, és büszke voltam a megyémre is, amely ezek szerint egy kicsit Bécs-Kiskun megye.

Azokban a napokban találkoztam az utcán Romány Pállal, a megye előbb emlegetett első titkárával.

Lelkesen újságoltam neki, hogy a fiaim hogyan nevezik a megyénket. A mesélés közben jót is nevetek e gyermeki nyelvbotláson. Meglepetten látom, hogy a különben jó kedélyű Romány Pál nem nevet e történeten.

E szívemnek oly kedves gyermeki nyelvi bukdácsoláson, úgy tetszik, számára nem volt nevetnivaló. De gustibus non est disputandum. Ízlések és pofonok különböznek.